

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

Уханова І.О.

“ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»

**НА ТЕМУ «УДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В УМОВАХ
ОТРИМАННЯ СТАТУСУ КРАЇНИ-КАНДИДАТА»**

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр. 43М

Жукова Олександра Олегівна _____

/підпис /

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Уханова Інна Олегівна _____

/підпис /

АНОТАЦІЯ

Жукова О.О., «Удосконалення інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС в умовах отримання статусу країни-кандидата». Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2024 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС в умовах отримання статусу країни-кандидата.

У роботі розглядаються теоретичні засади інвестиційного співробітництва України та ЄС, аналізується нормативне регулювання та договірні засади інвестиційного співробітництва України та ЄС.

Проведено аналіз інвестиційного співробітництва України та ЄС, аналіз стану та динаміки залучення інвестицій між Україною та ЄС та аналіз чинників впливу на розвиток міжнародного інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС. Проведено оцінку рівня міжнародного інвестиційного співробітництва України та ЄС.

Досліджено напрямки розвитку міжнародного інвестиційного співробітництва України та ЄС, розроблено рекомендації щодо вдосконалення інвестиційного співробітництва, спрогнозовано розвиток інвестиційного співробітництва України та ЄС в умовах отримання статусу кандидата.

Ключові слова: міжнародне інвестиційне співробітництво, Україна, Європейський Союз, іноземні інвестиції, інвестиційна стратегія, інвестор.

ANNOTATION

Zhukova O.O., «Improving investment cooperation between Ukraine and the EU in the conditions of obtaining the status of a candidate country». Thesis for bachelor's degree in specialty 292 «International economic relations» under the program «International economic relations». - Odessa National Economic University. - Odessa, 2024.

The bachelor's qualification work consists of three sections. The object of the study is investment cooperation between Ukraine and the EU in the conditions of obtaining the status of a candidate country.

The work examines the theoretical principles of investment cooperation between Ukraine and the EU, analyzes the normative regulation and contractual principles of investment cooperation between Ukraine and the EU.

An analysis of investment cooperation between Ukraine and the EU, an analysis of the state and dynamics of investment attraction between Ukraine and the EU, and an analysis of the factors influencing the development of international investment cooperation between Ukraine and the EU were carried out. The level of international investment cooperation between Ukraine and the EU was evaluated.

The directions of the development of international investment cooperation between Ukraine and the EU were studied, recommendations were developed for the improvement of investment cooperation, the development of investment cooperation between Ukraine and the EU in the conditions of obtaining candidate status was predicted.

Keywords: international investment cooperation, Ukraine, European Union, foreign investments, investment strategy, investor.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС.....	7
1.1 Сутність, загальні засади та особливості міжнародного інвестиційного співробітництва	7
1.2 Нормативне регулювання та договірні засади інвестиційного співробітництва України та ЄС.....	13
1.3. Показники аналізу та оцінки міжнародного інвестиційного співробітництва.....	21
Висновки до Розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС...26	26
2.1. Аналіз стану та динаміки залучення інвестицій між Україною та ЄС	26
2.2 Аналіз чинників впливу на розвиток міжнародного інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС	35
2.3. Оцінка рівня міжнародного інвестиційного співробітництва України та ЄС.....	41
Висновки до розділу 2.....	50
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС В УМОВАХ ОТРИМАННЯ СТАТУСУ КРАЇНИ-КАНДИДАТА.....	52
3.1 Рекомендації щодо вдосконалення інвестиційного співробітництва України та ЄС в умовах отримання статусу країни-кандидата.....	52
3.2. Прогнозування інвестиційного співробітництва України та ЄС в умовах отримання статусу кандидата.....	64
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному глобалізованому світі, де країни все більше взаємопов'язані, Європейський Союз став значним торговим і впливовим партнером для України. Основним завданням зовнішньоекономічної політики України є активна участь у євроінтеграційних процесах. Відносини між ЄС та Україною є багатограними й охоплюють різні сфери, такі як торгівля, інвестиції, регіональне співробітництво та технічна допомога. Одним із ключових аспектів цих відносин є міцна торгівля та інвестиційна співпраця між ЄС та Україною. Ця співпраця постійно розвивається і відіграє вирішальну роль у зміцненні економічних зв'язків. ЄС є важливим джерелом інвестицій для України, надаючи не лише фінансові ресурси, але й цінний міжнародний досвід у сфері корпоративного управління. Такий приплив інвестицій спонукає українські компанії приймати міжнародні стандарти якості, бухгалтерського обліку та інші передові практики. Крім того, важливо зазначити, що останні дослідження та публікації широко аналізували та обговорювали відносини між ЄС та Україною. Ці дослідження дають цінну інформацію про різні аспекти цього партнерства, проливаючи світло на його значення та потенційні вигоди для обох залучених сторін. Підсумовуючи, роль Європейського Союзу як торгового та впливового партнера для України є ключовою в сучасних глобальних інтеграційних процесах. Зусилля щодо активної взаємодії з ЄС та участі в європейській інтеграції стали стратегічною метою української зовнішньоекономічної політики. Поточне торговельне та інвестиційне співробітництво в поєднанні з технічною допомогою не тільки принесло фінансові ресурси в економіку України, але й сприяло впровадженню міжнародних стандартів і передового досвіду. Аналіз останніх досліджень і публікацій ще більше покращує наше розуміння цього важливого взаємозв'язку.

До ряду вітчизняних вчених, які досліджували особливості співпраці України з Європейським Союзом, належать О. Білорус, В. Будкін, І. Бураковський, А. Гальчинський, Л. Кістерський, Д. Лук'яненко, З. Луцишин, В. Міщенко, О. Плотніков, І. Пузанов, О. Рогач, А. Румянцев, В. Сиденко, О. Сльозко, В. Степаненко, А. Філіпенко, С. Циганова, О. Шарова, О. Шнирков та багато інших.

Інвестиційна співпраця між ЄС та Україною є багатогранною системою, яка включає складну взаємодію регіональної, національної та наднаціональної політики ЄС разом із різними інструментами співпраці на кожному рівні. Оскільки Україна рухається до того, щоб стати кандидатом на вступ до ЄС, розуміння та аналіз стану та майбутнього потенціалу інвестиційної співпраці стає все більш важливим.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС в умовах отримання статусу країни-кандидата та формування пропозицій щодо його вдосконалення.

Для досягнення мети дослідження вирішено наступні **завдання**:

- дослідити сутність, загальні засади та особливості міжнародного інвестиційного співробітництва;
- дослідити нормативне регулювання та договірні засади інвестиційного співробітництва України та ЄС;
- узагальнити показники аналізу та оцінки міжнародного інвестиційного співробітництва;
- провести аналіз стану та динаміки залучення інвестицій між Україною та ЄС ;
- здійснити аналіз чинників впливу на розвиток міжнародного інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС;
- оцінити рівень міжнародного інвестиційного співробітництва України та ЄС;

- запропонувати напрямки розвитку міжнародного інвестиційного співробітництва України та ЄС в умовах отримання статусу країни-кандидата.

Об'єктом дослідження є міжнародне інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС.

Предмет дослідження полягає формуванні теоретичних підходів та практичних пропозицій для удосконалення міжнародного інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС.

Методи дослідження. У процесі написання роботи були використані такі методи: SWOT-аналіз для ідентифікації сильних та слабких сторін, можливостей та загроз міжнародного інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС, синтезу та аналізу інформації для дослідження теоретичних основ міжнародного інвестиційного співробітництва, табличні та графічні методи для аналізу показників іноземного інвестування між Україною та ЄС.

Інформаційною базою дослідження виступають закони та інші нормативно-правові документи, монографічна та наукова література, інтернет-джерела, офіційна статистика України щодо іноземного інвестування.

Основні положення дослідження викладено в двох публікаціях:

1. Жукова О. Нормативне регулювання та договірні засади інвестиційного співробітництва України та ЄС. Збірник наукових праць кафедри міжнародних економічних відносин ОНЕУ «Світова економіка та міжнародні економічні відносини», 2024. Випуск 5 (у друці).

2. Ukhanova I., Zhukova O. Analysis of the state and dynamics of investment attraction between Ukraine and the EU. Збірка наукових робіт за результатами X Міжнародної науково-практичної конференції «Modern research in science and education». 29-31.05.2024 року. Чикаго, США (у друці).

Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (86 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 86 сторінок. Основний зміст викладено на 76 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 14 рисунків.

ВИСНОВКИ

Таким чином, після проведеного у кваліфікаційній роботі бакалавра дослідження можна дійти наступних висновків.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) — це практична та ефективна стратегія, прийнята корпораціями з метою створення нового підприємства або отримання активів іноземної компанії. Основна мета полягає в тому, щоб розширити або замінити звичайну міжнародну торгівлю шляхом виробництва та збуту товарів і послуг в країнах, відмінних від країни походження компанії. Система залучення ПІІ у секторі розвитку міжнародної інвестиційної діяльності складається з різних компонентів, кожен з яких має відмінні характеристики. Тим не менш, коли ці компоненти взаємодіють один з одним, вони породжують нову сутність, яка має власний унікальний набір характеристик. Інвестиції відіграють вирішальну роль у зусиллях України щодо досягнення цілей сталого розвитку до 2030 року, зокрема у цілі № 17 «Партнерство заради сталого розвитку». Ця мета підкреслює важливість залучення як іноземних, так і внутрішніх інвестицій для забезпечення додаткових фінансових ресурсів для ініціатив сталого розвитку. Заохочуючи та залучаючи інвесторів, Україна може рухатися вперед до більш сталого та процвітаючого майбутнього.

Законодавча база України щодо інноваційних інвестицій не досягла стабільності та узгодженості, оскільки не містить чітких положень та стратегічних цілей інноваційної діяльності. Крім того, певні нормативні акти в цій рамках тимчасово призупинено. Хоча Україна відчайдушно потребує іноземних інвестицій, є кілька перешкод, які перешкоджають припливу таких коштів. Ці перешкоди охоплюють низку викликів, зокрема нестабільне та непередбачуване законодавче середовище, судову систему, якій бракує неупередженості та є сприйнятливою до експлуатації, випадки корпоративного рейдерства, постійне переслідування з боку податкових органів, неадекватні заходи примусового виконання, тривалі затримки та відсутність прозорості у

відшкодуванні податку на додану вартість (ПДВ), широко поширеній корупції та недостатньому захисті прав власності. Оскільки світова економіка продовжує рости та розвиватися, потреба у співпраці між компаніями стає все більш важливою, фактично стираючи кордони, що розділяють нації. Це тісне партнерство відкриває безліч можливостей, починаючи від доступу до нових ринків і отримання переваг від економії масштабу до залучення висококваліфікованих експертів з різних куточків світу. Україна не є винятком із цієї глобальної тенденції, і для країни вкрай необхідно налагодити міцні стосунки з іншими державами, зокрема з впливовим Європейським Союзом. Для досягнення сталого розвитку Україні життєво важливо активно співпрацювати з іншими країнами, зокрема у сферах інновацій та інвестицій. Сприяючи такому співробітництву, Україна зможе забезпечити всебічний і збалансований розвиток, навіть незважаючи на обмежені економічні ресурси та екологічні проблеми

Основним засобом оцінки інвестиційних ризиків є подання форм державної та регіональної звітності, а також публікація підсумкових звітів і релізів. Ці форми та звіти є цінними ресурсами для збору вичерпної інформації та розуміння потенційних ризиків, пов'язаних з інвестиціями. Аналізуючи ці документи, інвестори можуть отримати глибше розуміння поточних ринкових умов, нормативної бази та економічних тенденцій, які можуть вплинути на їхні інвестиційні рішення. Крім того, ці звіти часто містять детальні дані про фінансовий стан і результати діяльності компаній або проектів, що дозволяє інвесторам оцінити рівень ризику, пов'язаного з їхніми потенційними інвестиційними можливостями.

Початок військового конфлікту з Росією призвів до значного погіршення інвестиційної репутації України, в результаті чого багато провідних іноземних компаній вирішили залишити український ринок, забравши з собою цінні технології та активи. Незважаючи на деякі зусилля щодо стабілізації ситуації протягом 2022-2023 років, відсутність політичної стабільності, заходів боротьби з корупцією та ефективних економічних і соціальних реформ розвіяли

надії інвесторів, що призвело до помітного зменшення іноземних інвестицій в українську економіку.

Аналізуючи структуру інвестицій, стає очевидним, що галузь промисловості залучила найбільше прямих іноземних інвестицій. Цей значний показник становив 49,1% загальних регіональних надходжень, підкреслюючи домінування сектора в залученні припливу капіталу. Подібним чином у фінансову та страхову здійснено 28,9% від загального обсягу інвестицій. Крім того, сектор транспорту, зберігання, пошти та кур'єрської діяльності отримав 9,1% від загальної суми інвестицій. Нарешті, у сектор професійної, наукової та технічної діяльності надійшло 4,9% від загального обсягу інвестицій. Країни Європейського Союзу в цілому інвестували в економіку України 85,3% від загального обсягу інвестицій. Значні інвестиції здійснили Кіпр, Німеччина, Австрія, Кіпр, Туреччина, Іспанія та Данія.

За 2022-2023 роки основними закордонними інвесторами в корпоративному сегменті виступали компанії (бренди), що вже мали потужності в Україні на момент повномасштабного вторгнення РФ. Серед них: Carlsberg, Cersanit, Kronospan, Laude, Nestle, Phillip Morris, Velux. Переважна більшість зазначених міжнародних корпорацій виділяли кошти на релокацію виробництва, ремонт пошкоджених об'єктів, соціальні проекти. Як правило, такі компанії користувалися (і користуються) послугами «інвестняні» – Офісу з залучення та підтримки інвестицій (UkraineInvest). Ще низка корпорацій оголосили про наміри реінвестувати кошти в Україну для підтримки своїх активів: ArcelorMittal, Bayer, CRH, Fixit, Kingspan, Onur Group, Unilever.

За результатами аналізу чинників інвестиційного співробітництва можна відзначити, що основними сильними сторонами України є сировинні, природні та мінеральні ресурси, найбільші запаси чорнозему у світі, географічне розташування на перетині основних транспортних коридорів між Європою та Азією, наявність перспективних для інвестування галузей. Між тим, серед слабких сторін відзначимо мінливість вітчизняного законодавства та суттєве адміністративне навантаження; слабкість правової системи, що не дає повної

гарантії іноземним інвесторам захисту їх прав власності за умов вкладення ПІІ; нерозвиненість фондового ринку. Основні можливості відкриває економічна інтеграція у рамках угоди про ЗВТ України з ЄС та Канадою, однак серед ризиків слід відмітити конкуренцію з боку «нових» країн- членів ЄС та ринків, що розвиваються, за залучення ПІІ, війну на території країни; нестабільну внутрішню політичну та економічну ситуацію.

Створення сприятливої інвестиційної атмосфери, яка відповідає цілям Європейського Союзу, є важливим аспектом залучення інвестицій для сприяння реструктуризації економіки України. Це сприятливе середовище не лише сприятиме інноваційним досягненням і збільшенню фізичних активів бізнесу, але також підвищить загальну якість життя населення та стимулюватиме економічний прогрес у країні. Реалізація цих завдань здебільшого залежить від створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні. Політична нестабільність, непередбачуваність державної влади, відсутність незалежної судової системи (зловживання судами), корпоративне рейдерство, переслідування з боку податкових органів, недоліки у виконанні законів, затримки з відшкодуванням ПДВ, корупція та низький захист прав власності продемонстрували неможливість будувати довгострокові плани з країнами-членами ЄС.

Заходи зі стимулювання інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС мають бути спрямовані на те, щоб забезпечити більш ефективну співпрацю між приватним і державним секторами в процесі приватизації (розробити та впровадити законодавство для стимулювання та сприяння інвестиціям в українську економіку, налаштувати нормативно-правове середовище для бізнесу відповідно до поточних потреб бізнесу, впровадити інвестиційні гарантії, індустріальні парки та довгострокові бюджетні зобов'язання); удосконалити практику захисту інвесторів (іноземним інвесторам важливо вірити, що у разі невдалої співпраці з місцевими структурами вони матимуть ефективні механізми захисту та відстоювання своїх інтересів); спростити транскордонну торгівлю (наразі різні митні процедури, включаючи видачу

ліцензій і дозволів, вважаються надто довгими і складний, що призводить до значних часових і грошових витрат для підприємств); сприяти та зміцнювати співпрацю між університетами та бізнесом (інноваційний потенціал, який є результатом взаємодії, залишається невикористаним, що призводить до втрати можливостей як для бізнесу, так і для університетів); спрямувати зусилля на зниження показників ризику країни; розробка стратегії запобігання еміграції та повернення населення є обов'язковою для України, оскільки потенційні наслідки еміграції можуть завдати непоправної шкоди економіці країни та протидіяти залученню інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамська О. Антикризове управління в контексті реагування на регіональні виклики: теоретико-методологічний аспект. Ефективність державного управління. 2018. Вип. 2 (55). Ч. 1. С. 30-38.
2. Андрєєва Н. М., Баранів В. О. Сталий розвиток і екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях. Сімферополь: Фенікс, 2010. 582 с.
3. Андрєєва Н. М., Алимов О. М. Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика: у 2-х т. Сімферополь: Аріал, 2011. Т. 1. 464 с.; Т. 2. 340 с.
4. Антикризове управління національною економікою : монографія. за заг. ред. І. Малого. Київ: КНЕУ, 2017. 368 с.
5. Белєнкова О. Ю. Система методів управління інвестиційною діяльністю. Економіка та держава. 2015. с. 38-42.
6. Воркут Т. А. Проектний аналіз: навчальний посібник. 2008. 440 с.
7. Геба Г.І. Дезінтеграційні процеси в ЄС: політичні та безпекові виміри. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія». Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Одеса, 2021. 233 с.
8. Грищенко І. М. Теоретико-методологічні основи інвестиційно-інноваційної безпеки національної економіки України: монографія. Київ: Маклаут, 2013. 464 с.
9. Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. Моделювання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство : монографія. Харків: ІНЖЕК, 2006. 240 с.
10. Єремейчук Р.А. Формування і структура державного боргу України та особливості управління ним. Економіка і управління. 2014. №3. С. 110 – 114.
11. Жовнір Н.М. Інвестиційний клімат в Україні. Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах сучасних реалій : матеріали Міжнар. наук.-практ.

Інтернет-конф., 15 черв. 2023 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. С. 285–286.

12. Жнива 2022: намолочено 25,9 млн тонн зерна. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/news/zhniva-2022-namolocheno-259-mln-tonn-zerna> (дата звернення: 18.12.2023).

13. Зражевська Н. В. Зовнішній державний борг у фінансовій системі України. автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01. Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2006. 20 с.

14. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=93e0fdd8-41bc-4737-a700-75d32c29d885&title=InformatsiinoanalitichniMaterialiSchodoInvestitsiinogoKlimatuVUkraini> (дата звернення: 15.12.2023).

15. Інвестиційні плани ЄС: можливості для України у сфері реалізації Європейського зеленого курсу. URL: <https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2021/02/%D0%86%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B8-%D0%84%D0%A1-ua.pdf> (дата звернення: 18.12.2023).

16. Кириченко С. О., Ружицький А. В., Тульчинська С. О., Салоїд С. В. Концептуальні засади організації системи антикризового управління підприємством в умовах макроекономічної нестабільності. Агросвіт. 2021. № 9-10. С. 18-23.

17. Ковальчук А. М. Управління державною заборгованістю: досвід Польщі. 2019. Т. 6. С. 98–99.

18. Коренюк Н.І. Вплив інвестицій на економічну безпеку реального сектору національної економіки. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». Вип. 6(2). 2012. С. 12–17.

19. Красота О. Розгортання світової економічної кризи в Україні та можливості обмеження рецесії. Вчені записки УЕП «КРОК». Серія «Економіка». Київ, 2009. Вип. 19. С. 27-37.

20. Красота О.В. Роль соціальної інклюзії у відновленні макроекономічної стабільності. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». Вип. 213 (6) Київ, 2020. С.6-13.

21. Красота О.В. Теоретичні і практичні аспекти державного боргу та боргової політики держави. Економічна стратегія та політика реалізації європейського вектору розвитку України: концептуальні засади, виклики та протиріччя: монографія. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка; НДС «Центр економічних досліджень»; ЗАТ «Нічлава», 2018. 539 с. С.110-131.

22. Красота О.В., Аладько Я.Ю. Інфляційне таргетування як оптимальний режим монетарної політики. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2018. Т.23. Випуск 7(72). С.8-13.

23. Красота О.В., Яровой А.В. Відновлення макроекономічної стабільності в умовах пандемії COVID-19. Ефективна економіка. 2021. №1.

24. Круш П.В. Гроші та кредит: навч. Посіб. Київ: ЦУЛ, 2010. 216 с.

25. Кузнєцова Л. Фактори макроекономічної нестабільності та їх вплив на складові сукупної пропозиції. Економіст. 2012. №12. С. 11–16.

26. Керівництво з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції Міжнародного валютного фонду (6-те видання, 2009). URL: <http://www.imf.org> (дата звернення: 18.12.2023).

27. Лук'янова В. В. Економічний ризик: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2007. 464 с.

28. Лук'яненко Д. Г., Поручник А. М., Колот А. М., Столярчук Я. М. Ресурси та моделі глобального економічного розвитку: монографія. Київ: КНЕУ, 2011. 703 с.

29. Маковоз О.В., Глазкова А.С., Кириченко Е.О. Антикризове регулювання як ефективний вплив держави на розвиток економіки. Вісник економіки транспорту і промисловості № 45, 2014. с. 21-25.

30. Макроекономічний та монетарний огляд, січень 2023 року. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichniy-ta-monetarniy-oglyad-sichen-2023-roku>

31. Малюта І.А., Петрова Г.Є., Рудь-Волга Д.В. Сучасні дезінтеграційні процеси у Європейському Союзі. Економічний простір. 2018. № 134. С. 26-39.

32. 23 Мирошніченко, Ю. В. Макроекономічна нестабільність та її наслідки для економіки України. Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо- поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. Том 25. № 1. С. 83-88.

33. Міністерство економіки України. Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiinaDialnistVUkrainiZa2022-Rik> (дата звернення: 18.12.2023).

34. Новосьолова О.С. Державний борг: діалектика теоретичних уявлень та оцінка сутності. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка. 2013. Вип. 23. С. 169 – 173.

35. Носова О.В. Національна економіка: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 512 с.

36. Обух. В. Відновити експорт в умовах війни: складно, але життєве необхідно. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3449529-vidnoviti-eksport-v-umovah-vijni-skladno-ale-zittevoneobhidno.html> (дата звернення: 18.12.2023).

37. Орехова Т.В. Статус кандидата ЄС для України: економічні перспективи. Економіка і організація управління. 2022. №2 (46). С. 15–23
38. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 19.12.2023).
39. Офіційний сайт МВФ: веб-сайт: URL: <https://www.imf.org/en/Data> (дата звернення: 15.12.2023).
40. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <https://www.imf.org>. (дата звернення: 15.12.2023).
41. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 15.12.2023).
42. Інфляційний звіт, жовтень 2023 року. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-jovten-2023-roku> (дата звернення: 15.12.2023).
43. Офіційний сайт Представництва ЄС в Україні. URL: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm (дата звернення: 14.12.2023)
44. Офіційний сайт Світового банку: веб-сайт: URL: <https://data.worldbank.org> (дата звернення: 15.12.2023).
45. Офіційний сайт статистики ЄС URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>. (дата звернення: 19.12.2023).
46. Пабат О.В., Економічна безпека держави: інноваційні фактори: монографія. Львів: ІРД НАН України, 2012. 168 с.
47. Панченко В.В. Сутність та чинники формування зовнішнього державного боргу. Економічний простір. 2014. № 88. С.5 – 17.
48. Підхомний О. М. Управління інвестиційними процесами на фінансових ринках: навчальний посібник. 2009. 184 с.
49. Посаднева О.М., Рибіцька Я.М. Проблематика бюджетного планування в умовах макроекономічної нестабільності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. № 36. С. 123-129.

50. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277 URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm. (дата звернення: 14.12.2023)

51. Принципи діяльності органів державної статистики України, затверджені наказом Держстату від 17 серпня 2018 року № 170. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 18.12.2023).

52. Прямі іноземні інвестиції. Офіційний сайт Міністерства фінансів. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2015> (дата звернення: 18.12.2023).

53. Понад 7 мільйонів українців стали біженцями через Російську війну. Сайт CNBC. URL: <https://www.cnbc.com/2022/09/01/russia-tries-to-restore-supply-lines-in-southern-ukraine-north-korea-could-send-workers-to-rebuild-the-donbas.html> (дата звернення: 18.12.2023).

54. Рамазанов С. К. Ризики, безпека, кризи і сталий розвиток в економіці: методології, моделі, методи управління та прийняття рішень : монографія Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ : Ноулідж, 2012. 947 с

55. Савіцька О. П., Бай Т. В. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. С. 277-283.

56. Самець С.М. Державне регулювання економіки в умовах економічної кризи. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22. с. 266-273.

57. Свеженцев О.О. Методичні підходи до кількісної оцінки інвестиційного ризику. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». 2012. № 6. С. 89 – 94.

58. Скоробогатова Н. Є. Інноваційно-інвестиційне співробітництво України і ЄС в межах забезпечення сталого розвитку. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2014. № 11. С. 19-26.

59. Сологуб Д. Основні тенденції в економіці та фінансовій системі України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=68440665> (дата звернення: 16.12.2023).

60. Софієнко А.П. Еволюція поняття «зовнішній державний борг» як індикатора фінансової безпеки. *Economics and Region*. 2016. № 3 (58). С. 86-94.

61. Соха Ю. І. Принципи сталого розвитку і проблема природно-техногенної безпеки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. С. 103–111.

62. Скрипниченко М. І. Фактори макроекономічної нестабільності в системі моделей економічного розвитку : кол. моногр; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. Київ, 2012. 720 с.

63. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>; Зовнішньоекономічна діяльність. Держ. служб. стат. України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.12.2023).

64. Тульчинський Р. В., Тульчинська С. О., Ружицький А. В. Стратегії конкурентоспроможності підприємств в умовах макроекономічної нестабільності. *Економічна наука*. 2021. № 6. С.5-9.

65. Тимоць М., Стахів Г. (2023). Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. №47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-70> (дата звернення: 18.12.2023).

66. Тасліцький Г. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в період запровадження воєнного стану. *Юридична газета online*. 2022. Травень. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zovnishnoekonomichna-diyalnist> (дата звернення: 18.12.2023).

67. Чуприна Л.В. Світовий досвід розвитку малого підприємництва та його використання в Україні. Економіка та управління підприємствами. 2019. № 32. С. 264-270.

68. Шевчук Л. Т. Регіональна економіка : навч. посіб Київ: Знання, 2011. 349 с.

69. Шлафман Н. Л. Механізми регулювання розвитку підприємницького сектору. ХНТУ, ІПРЕЕД НАН України, 2010. 284 с.

70. Шмигаль озвучив збитки інфраструктури внаслідок агресії рф. Інформаційний портал «Слово і діло». URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/07/04/novyna/polityka/shmyhal-ozvuchyv-zbytku-infrastruktury-vnaslidok-ahresiyi-rf> (дата звернення: 18.12.2023).

71. Шубалий О. Аналіз поведінки європейських інвесторів під час війни в Україні. Економічний форум 2023. №1(4):50-55. URL: https://www.researchgate.net/publication/376449079_ANALIZ_POVEDINKI_EVROPEJSKIH_INVESTORIV_PID_CAS_VIJNI_V_UKRAINI (дата звернення: 18.12.2023).

72. Barro R. J., Ursua J.F., Weng J. The Coronavirus and the Great Influenza Pandemic – lessons from the ‘Spanish Flu’ for the Coronavirus’s potential effects on mortality and economic activity. NBER Working Paper 26866. National Bureau of Economic Research. 2020. № 8166. URL: <https://ideas.repec.org/p/nbr/nberwo/26866>. (дата звернення: 15.12.2023).

73. Benmelech E., Tzur-Ilan N. The determinants of fiscal and monetary policies during the COVID-19 crisis. NBER Working Paper 27461. National Bureau of Economic Research. 2020. URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w27461/w27461.pdf (дата звернення: 17.12.2023)..

74. ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Sixth edition. Updated estimates and analysis. International Labor Organization. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_755910.pdf (дата звернення: 15.12.2023).

75. Official website of the IMF. World Economic Outlook, October 2023: A Long and Difficult Ascent
URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2023/10/31/world-economic-outlook-october-2023> (дата звернення: 15.12.2023).

76. Orlik T., Rush J., Cousin M., Hong J. Coronavirus could cost the global economy \$2.7 trillion. Here's how. URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/2020-coronavirus-pandemic-global-economic-risk/> (дата звернення: 18.12.2023).

77. Strategia zarządzania długiem sektora finansów publicznych w latach 2019-2022. URL: <https://www.gov.pl/web/finanse/strategiezarzadzania-dlugiem> (дата звернення: 15.12.2023).

78. World Bank. (2019). World Bank Open Data. Retrieved from: <https://data.worldbank.org> (дата звернення: 18.12.2023).

79. United Nations. (2019). World Investment Report: Special Economic Zones. United Nations Conference On Trade and Development (UNCTAD). United Nations Publications. Retrieved from: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_en.pdf (дата звернення: 18.12.2023).

80. World Economic Forum. (2018). Global Competitiveness Report 2018. Retrieved from: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/>

81. United Nations Development Programme (UNDP). (2018). Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update. Retrieved from: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/les/re-sources/2018_human_development_statistical_update.pdf (дата звернення: 18.12.2023).

82. UkraineInvest, Forbes. Інвестують попри війну. Хто та скільки вкладає в Україну серед міжнародного та українського бізнесу? 08 грудня 2023. URL: <https://forbes.ua/money/investuyut-popri-viynu-khto-ta-skilki-vkladae-v-ukrainu-sered-mizhnarodnogo-ta-ukrainskogo-biznesu-oglyad-vid-investanalitika-artemashcherbini-08122023-17779> (дата звернення: 18.12.2023).

83. Bulakh, T . M ., Ivashchenko, O . A ., Lytvyn, O . Ye . The Evaluation of Investment Cooperation of Ukraine with EU Countries . Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine.2018. № 4. 50–56

84. Vasyechko, O. O. (2023). Counteracting the Risks of International Investment in the Conditions of War. Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine;

85. Kulish, D. Modern aspects and features of foreign economic activity of Ukrainian enterprises in wartime conditions. Management and Entrepreneurship. Trends of Development. 2023. № 3(25). pp. 8-18.

86. The Impact of the War in Ukraine on Global Trade and Investment. Available at:
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099750104252216595/pdf/IDU0008eed66007300452c0beb208e8903183c39.pdf> (дата звернення: 18.12.2023).